Катерина Якушко

Аналіз дидактичних вимог до дистанційності змісту електронних методичних комплексів

Останніми роками посилився інтерес до проблеми настанов по організації навчання в електронному дистанційному режимі (А. Клименко[2], П. Таланчук [19], Р. Нігематзянов [8], О. Колгатін [3], О. Чорна [13], Р. Тьюнінга [15], Б. Шуневич [14], Н. Хубларян [12], О. Нестеренко[7], Н. Некрасова та С. Панфілов [6], О. Гушко [1], О. Кузьмінська [4], А. Федоров [11], І. Розіна[9]), однак думки авторів не систематизовано в окрему тематичну підгрупу та не проведено детальний аналіз пропонованих настанов на предмет прикладного використання у власних методичних розробках.

Наша мета – детально розглянути групу дидактичних настанов, пов'язаних з врахуванням дистанційності змісту методичних комплексів як реєстр засад формування навчальної компетенції при розробці прикладних навчальних електронних курсів.

На нашу думку, підстави для виокремлення змістовно- структурних дидактичних вимог (в абревіатурі ЗСДВ) деталізується наступними стандартизуючими положеннями – критеріями організації змістовного наповнення дистанційних курсів:

1) ЗСДВ № 1 (за П. Таланчуком [10, с. 40]) – *критерій врахування особливості безконтактності дистанційного навчання*: протягом навчання студенти не зустрічаються з викладачами(можливі лише асинхронні засоби спілкування);

2) ЗСДВ № 2 (за П. Таланчуком [10, с. 39–40]) – *критерій наявності оголошення результатів перевірки через інтернет:* результати перевірених робіт кожного студента, наукові оголошення і результати поточного (модульного) контролю викладаються на веб-сайті;

3) ЗСДВ № 3 (за О. Нестеренко [7, с. 39]) – *критерій врахування пріоритетності текстових матеріалів, в основному, для розвитку навичок читання серед медіа-ресурсів Інтернету* (опанування таких видів мовленнєвої діяльності як аудіювання, говоріння та письмо є опосередкованим);

4) ЗСДВ № 4 (Р. Нігематзяновим [8, с. 41] – *критерій врахування пріоритетності роботи з Moodle* як з предметом інтересу студентів молодших курсів: а) завдяки існуванню форуму для обміну думок не лише з викладачем, але й одногрупниками; б) завдяки існуванню глосарію , який може заповнюватись самим студентом; в) завдяки редактору, з яким можна змінювати зміст таблиці, формули тощо на власний розсуд студента; г) завдяки семінару для обговорення та критеріїв оцінювання робіт одногрупників;

5) ЗСДВ № 5 (за О. Колгатіним [3, с. 50) – *критерій ефективності електронних навчальних програм у здатностях:* а) оперативно та періодично обробити результати багатокрокових робіт та повідомити їх студенту;

б) зберегти інформацію те тільки про відповіді, але й про час та дату виконання; в) легко змінювати зміст та вводити найновіші дані, корегувати за підсумками навчання, оперативно відображати поточну успішність; г) надати право вибору для студента обрати першочерговість завдань для виконання на свій розсуд; д) створити ситуацію змагання або рольової гри; е) виховати більшу самостійність студента у розвитку комунікативних навичок; є) тривалий час утримати увагу студента; ж) надати можливість усвідомленого засвоєння навичок інформаційної діяльності;

6) ЗСДВ № 6 (за О. Чорною [13, с. 305]) – *це критерій оцінювання успішності дистанційності через досягнуті дидактичні цілі*: а) через навчання у співавторстві (дискусії, рольові ігри, ситуаційний аналіз, проекти, кейс-технології); б) через інформаційні технології та віртуальні навчальні середовища;

7) ЗСДВ № 7 (за Р. Тьюнінгою [15, с. 110] та Б. Шуневичем [14, с. 22–25] – *критерій визначення призначення моделі електронної навчальної програми*: а) кореспондентська (регулярний обмінне менше 2-х тижнів) навчальними структурованими матеріалами без особистого контакту : через телефон, факс, комп'ютер з детальною оцінкою виконаного); б) мультимедіа; в) теленавчальна модель; г) гнучка навчальна модель (інтерактивні мультимедіа в діалоговому режимі інтернет-доступ до веб-ресурсів, комп'ютерний зв'язок з використанням автоматизованих систем відповіді); д) корпоративна секторна модель (унівеситетське навчання) доступ університетського порталу до процесів і ресурсів навчального закладу для студентів на основі нових інформаційних технологій – off campus поза стаціонарно; е) консультаційна модель (регулярне відвідання студентами консультаційного пункту для прослуховування лекцій і рекомендацій); є) модель регульованого самонавчання (переважно тестова з теоретичними коментарями, коли якість засвоєння знань оцінюється самим студентом за допомогою питань з ключами); ж) blended learning, hybrid courses – комбіноване навчання (самостійне – асихронне навчання, з навчанням під керівництвом викладача – сихронне), коли з традиційним аудиторним навчанням поєднується діалогове on-line навчання позааудиторної роботи в контексті здійснення додаткової програми – supplemental program; з) on-line learning- діалогове / онлайнове навчання – це навчання при активній взаємодії студентів, навчального середовища, викладача і технології для створення інтерактивної навчальної ситуації спілкування, отримання знань та контролю незалежно від місцязнаходження учасників навчального процесу під час навчання; і) electronic learning – навчання з використанням електронних навчальних матеріалів на відміну від друкованих видань у віртуальному режимі, використовуючи аудіо-, відеозаписи та компакт диски. Воно більш сфокусоване на навчальному матеріалі, ніж на комунікації між студентами і викладачем консультантом- тьютором (англ. tutor);

8) ЗСДВ № 8 (за Н. Хубларян [12, с. 6]) – *критерій класифікації електронного навчального засобу*: а) за принципом побудови (прототип сучасних підручників/простий електронний навчальний курс/ інтелектуальний електронний підручник/система візуальної реальності); б) за призначенням

(професійний/загальноосвітній (допоміжний) / пізнавальний (інформаційно-довідковий) / тренінг-курс (репетитор); в) за способом навчання (дистанційний через Інтернет / дистанційний через локальний зв'язок / автономний); г) за принципом навчання (адаптивний / інтерактивний / ігровий); д) за принципом інтродукції (текст / таблиця / схема / формула / аудіо / відео / мультимедіа / гіпертексти / моделі віртуальної реальності);

9) ЗСДВ № 9 (за Н. Некрасовою та С. Панфіловим [6, с. 32–33]) – *критерій доцільності розрізнення понять «Інтранет» та «Інтернет» при проектуванні дистанційних курсів внутрішньої вузівської локальної навчальної мережі* за допомогою візуального конструктора комп'ютерних програм «Сценарій» в противагу до зовнішньої загальної мережі;

10) ЗСДВ № 10 (за О. Гушко [1, с. 37]) – *критерій зрізу змістових складових дистанційного навчання*: а) гнучкість, б) модульність в) паралельність, г) повнота інформаційного доступу, д) економічність, е) технологічність, є) діагностичність, ж) гуманність;

11) ЗСДВ № 11 (за О. Кузьмінською [4]) – *критерій відповідності моделі розвивального дистанційного навчання окремого ВНЗ*(на прикладі Національного університету біоресурсів та природокористування України): а) відкритість та наявність прозорих меж між навчальною та професійною діяльністю студентів (цілепокладання не обмежується вирішенням суто навчальних завдань, а передбачає розвиток критичного мислення, формування комунікативних, креативних та рефлексивних здібностей); б) орієнтація на суб'єкт навчання – предмет виступає як засіб розвитку здібностей та професійних потреб як студента, так і викладача; в) не антагоністичність до інших освітніх форм (дистанційне навчання заповнює нішу в існуючій системі освіти та відкриває додаткові можливості для традиційних освітніх структур);

12) ЗСДВ № 12 (за А. Федоровим [11, с. 93]) – *критерій зрізу рівнів медіакомпетентності аудиторії у блоках*: а) мотиваційному (тематичні, психологічні, моральні, інтелектуальні, творчі і естетичні мотиви, згідно яких здійснюється контакт аудиторії з медіатекстами); б) користувальному (частота контактів та уміння користувача); в) когнітивному (знання термінології медіа культури); г) оціночному (показники медіа грамотності); д) креативному (використання медіа з творчою метою);

13) ЗСДВ № 13(2) (за А. Федоровим [11, с. 11]) – *критерій зрізу наявних етапів розвитку медіакомпетентності у блоках*: а) цільовий етап (досягти підвищення всіх рівнів медіакомпетентності: мотиваційних, інформаційних перцептивних, аналітичних, практико-операційних, креативних); б) діагностичний етап (анкетування, тестування, спостереження, аналіз творчих робіт, констатація рівнів розвитку медіа компетентності), в) змістовий етап (теоретична частина: розвиток інформаційного та мотиваційного показника медіа компетентності, а практична частина: розвиток перцептивного, аналітичного, практико-діяльнісного і креативного показника медіакомпетентності); г) результативний етап (аналіз підсумкової констатації

рівнів розвитку медіа компетентності, підсумкове тестування та анкетування, аналіз виконання завдань на медійному матеріалі);

14) ЗСДВ № 14 (за О. Кузьмінською [4]) – *критерій пріоритетності розміщення електронних методичних комплексів, розроблених на власних навчальних порталах викладачами ВНЗ на основі* платформи дистанційного навчання *Moodle*: дистрибутив розповсюджується безкоштовно з ліцензією Open Source з використання запитань різних типів, налаштування параметрів тестування (кількість спроб, навчальний режим тестування тощо) та отримання звітів щодо різних аспектів тестування та навчальної діяльності студентів;

15) ЗСДВ № 15 (за І. Розіною [9, с. 84–85]) – *критерій відповідності ознакам інформаційно-комунікаційного середовища* через безпосередню взаємодію між людьми (face-to-face),human communication та опосередковане спілкування завдяки телекомунікації (mediated communication): а) інтегративна цілісність; б) багатоплановість; в) відкритість; г) лінгвістичне спрямування;

16) ЗСДВ № 16 (за О. Гушко[1, с. 37]) – *критерій зрізу можливостей комп'ютерних систем навчального призначення:* а) диференціювати процес навчання; б) контролювати особистість із діагностикою помилок та здійснювати зворотній зв'язок; в) забезпечувати самоконтроль і самокоригування; г) скорочувати час навчання за рахунок виконання комп'ютером складних обчислень; д) демонструвати візуальну навчальну інформацію, е) моделювати процеси і явища; є) проводити лабораторні роботи в умовах віртуальної реальності; ж) прищеплювати вміння приймати рішення;

17) ЗСДВ № 17 (за О. Чорною [13, с. 305]) – *це критерій оцінювання успішності дистанційного у сукупності наявних досягнутих дидактичних цілей:* а) через навчання у співавторстві (дискусії, рольові ігри, ситуаційний аналіз, проекти, кейс-технології); б) через інформаційні технології (синхронні та асинхронні засоби обміну інформацією; в) через системи підтримки дистанційного навчання;

18) ЗСДВ № 18 (за Н. Морзе та О. Глазуновою [5, с. 3]) – *критерій відповідності наявним рисам інформаційно – комунікаційних технологій дистанційного навчання*: а) створення, передавання та зберігання навчальних матеріалів за допомогою локальних, регіональних та глобальних мереж; б) чітка структурованість; в) інтерактивна взаємодія учасників з зазначенням розкладу виконання; г) передбачуваною системою контролю.

19) ЗСДВ № 19 (за О. Чорною[13, с. 305]) – *критерій зрізу наявності складових інформаційних технологій:* а) синхронні та асинхронні засоби обміну інформацією; б) системи підтримки дистанційного навчання :управління змістом через CMS (Content Management System); в) управління процесом навчання через LMS(Learning Management System); г) віртуальні навчальні середовища через VLE(Virtual Learning Environment).

На нашу думку, в розглянутій тематичній підгрупі доцільно обрати по кілька критеріїв, найбільш адекватних до впровадження у конкретний

методичний комплекс певного ВНЗ для подальших педагогічних експериментів. З даною метою рекомендуємо враховувати розглянуті вище ЗСДВ № 5, оскільки він сприятиме моделюванню чинників ефективності електронних програм, ЗСДВ № 7 т ЗСДВ № 8 визначать тип конкретного електронного дидактичного матеріалу на практиці. Також слід узгодити наступне модулювання з локальними особливостями навчальних програм кожного ВНЗ окремо ЗСДВ № 11 для відповідності моделі розвивального дистанційного навчання та ЗСДВ № 13, оскільки він побудований на чіткій поблоковій оцінці. При цьому вважаємо дещо неправильним положення ЗСДВ № 1 про брак живого спілкування у дистанційних курсах та виконання асинхронних завдань за відсутності викладача,оскільки рекомендуємо комбінувати аудиторне та поза аудиторне заняття при дистанційному навчанні студентами стаціонару. Не можемо погодитись і з зарубіжними настановами передбачати взаємодію в групі тільки за запланованої потреби та недоцільність розробки дистанційні програми всіма тими, хто їх застосовує у навчальній практиці, оскільки саме активна співпраця згідно спеціалізованої тематики, слід, на нашу думку розробити (після відвідання відповідних курсів) саме кожним окремим викладачем для кожної окремої групи студентів. Також не можемо повністю погодитись з ЗСДВ № 3 про пріоритетність розвитку навичок читання за допомогою Інтернет, оскільки рекомендуємо розробляти повноцінний електронний курс для розвитку полі компетентності. Ми не згодні і з ЗСДВ № 4 у пункті необхідності наявності в електронних курсах «глосарію, який може заповнюватись самим студентом завдяки редактору, з яким можна змінювати зміст таблиці, формули тощо на власний розсуд студента,семінару для обговорення та критеріїв оцінювання робіт одногрупників», оскільки вважаємо студентську роботу з заповнення глосарію та теорії доцільною тільки під керівництвом викладача, а обговорення критеріїв оцінювання та робіт одногрупників неетичним. Не є доцільним, на нашу думку, і розрізнення понять «Інтранет» та «Інтернет» при проектуванні дистанційних курсів ЗСДВ № 9, оскільки рекомендуємо моделювати навчальний курс на платформі Moodle, яка є доступною водночас і для коректу в межах окремого ВНЗ, і для входу з будь-якого комп’ютера поза межами ВНЗ.

Отже, змістовно-структурні дидактичні вимоги (в абревіатурі ЗСДВ) для формування навчальної компетенції при роботі з електронним навчальним курсом утворюють окрему умовну тематичну групу у дев’ятнадцяти критеріях. Певні запропоновані вимоги мають прикладне значення та можуть слугувати критеріями моніторингу локальних електронних навчальних курсів. В наступних статтях є актуальним дослідити вимоги до практичних та лабораторних робіт в електронному режимі, оформленням презентацій тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гушко О. Педагогічні технології підготовки студентів вищих навчальних закладів / О. Гушко // Гуманітарний вісник державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: Педагогіка. Психологія. Філософія. – 2011. –

Вип. 22. – С. 34–38.
2. Клименко А. Електронні засоби навчання у професійній діяльності педагога (західноєвропейський досвід) / А. Клименко // Гуманітарний вісник державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: Педагогіка. Психологія. Філологія.Філософія. – 2005. – Вип. 6. – С. 36–40.
3. Колгатін О. Г. Педагогічна діагностика та інформаційно-комунікаційні технології / Колгатін О. Г. – Х. : Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2009. – 320 с.
4. Кузьмінська О. Г. Розвивальне дистанційне навчання: проектування та досвід впровадження [Електронний ресурс] / О. Г. Кузьмінська. – Режим доступу : http://psy-science.com.ua/department/zbirnyk-2009/ 16.htm
5. Морзе Н. В. Положення про електронний навчальний курс / Морзе Н. В., Глазунова О. Г. – К. : Національний аграрний університет (НАУ), 2008. – 34 с.
6. Некрасова Н. Р. Компьютерные технологии в лабораторном практикуме / Н. Р. Некрасова, С. А. Панфілов // Интеграция образования. – 2000. – № 4. – С. 32–33.
7. Нестеренко О. А. Інтернет у навчанні читання іспанською як другою іноземною / О. А. Несторенко // Іноземні мови. – № 3. – 2006. – С. 39–41.
8. Нигематзянов Р. Х. Дидактическая иносфера – основа концепции лингвокультурологического образования / Р. Х. Нигематзянов // Образовательные технологии. – 2010. – № 2. – С. 30–35.
9. Розина И. Н. Педагогическая компьютернно – опосредованная коммуникация как прикладная область коммуникативных иссле-дований / И. Н. Розина // Образовательные технологии. – 2007 – № 1. – С. 83–92.
10. Сучасний стан і світові тенденції розвитку дистанційної освіти (інформаційно-аналітичні матеріали за ред. П. М. Таланчука. – К. : Університет «Україна», 2010. – 470 с.
11. Федоров А. В. Синтетическая модель научно-образовательного центра в области медиаобразования / А. В. Федоров // Дистанционное и виртуальное обучение. – 2011. – № 5. – С. 4–20.
12. Хубларян Н. Н. Разработка и исследование электронных систем обучения : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. тех. наук : спец. 05.13.04 / Хубларян Н. Н. – Ереван, 2010. – 19 с.
13. Чорна О. А. Педагогічні та інформаційні технології дистанційного навчання іноземним мовам у ВНЗ / О. А. Чорна // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв’язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки : збірник наукових праць. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – Випуск 18. – С. 301–307.
14. Шуневич Б. Організація дистанційного навчання іноземних мов в освітніх закладах України: Навчальний посібник. – Львів: Університет «Львівський Ставропігіон», в-во «Ставропігіон», 2006. – 206 с.
15. Tuninga R.S.J., Sein I.B.J. The Supply and Demand of Distance Education in Russia // The World Bank Bureau Cross, 1995. – 110 p.